

עט ואתיקה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 53 ■ אייר תשנ"ט ■ מאי 1999

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד עמוס נצר
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברות וחברים,

אינה יכולה להינתן למעטים, זכות זו צריכה להינתן על בסיס של שיויון. לפיכך, ובהעדר אפשרות לשמוע בעל-פה למעלה מאלפיים עורכי-דין מדי שנה נקבע, כי זכות הטיעון לכל תהיה בכתב. ואכן, במהלך ארבע השנים לא הופיע ולו נילון אחד בפני מליאת הועדה, יחד עם זאת, ניתנה הזכות המלאה לכל פרקליט לטעון בכתב ככל שיחפוץ.

פעלנו על בסיס של מקצועיות, הגינות ושיויון לכל. השבנו במהירות לאלפי שאילתות של חברים שביקשו יעוץ והדרכה. ראינו בחינוך לערכי אתיקה ראויים מטרה ראשונה במעלה הקודמת לצורך בנקיטה בהליכים משמעותיים.

תקותי היא כי הלשכה תדע גם בעתיד לשמור על הפקדון היקר שהמחוקק הפקיד בידיה.

שלכם,

אלקס הרטמן, עו"ד
יו"ר ועדת האתיקה

גליון זה של "עט ואתיקה" הינו האחרון המתפרסם בתקופת כהונתה של ועדת האתיקה הנוכחית. אכן, חלפו כארבע שנים בהם טיפלנו בכ-10,000 פניות. במהלך התקופה הבאנו לשינוי הן בדרך העבודה של הועדה והן בהתייחסותה לכללי ההתנהגות האתיים.

עבודתה של ועדת האתיקה במהלך התקופה היתה מהירה ויעילה. במרבית המקרים הסתיים טיפולנו בתלונות בתוך חודשים ספורים. ידענו להבדיל בין עיקר לבין טפל ולנקוט בהליכים משמעותיים רק מקום שהיה לכך צורך אמיתי ולא נמצא פתרון אלטרנטיבי. הפעלנו את שיקול דעתנו שלא להפעיל כללי אתיקה שמזמן אבד עליהם הכלל.

רק לפני ארבע שנים הותר לפרקליטים מיוחסים להופיע בפני מליאת הועדה בעצמם או באמצעות פרקליטיהם. עם היכנסי לתפקידי סברתי כי זכות הטיעון בעל-פה

עורך הדין והלקוח

**כיצד על עו"ד לנהוג כשמתברר לו כי
הלקוח שינה על דעת עצמו הסכם
התקשרות בינו למעבידו?**

העובדות:

עורך דין פנה לוועדה והודיע כי הוא מייצג לקוח בתביעה כנגד מעבידו לשעבר והתברר לו כי הלקוח שינה על דעת עצמו הסכם התקשרות עם מעבידו ובכוונתו לטעון כי ההסכם שונה בהסכמה הדדית. (עובדה זו התבררה לעורך הדין רק לאחר מעשה).

השאלתה:

האם בנסיבות אלה יוכל עורך הדין להמשיך ולייצג את הלקוח כאשר ברור לו כי פני הדברים שהוצגו לו בעת

קבלתו אינם נכונים וכאשר הוא עשוי לעשות שימוש במסמך הנחזה להיות מוסכם ושאינו כזה?

עמדת הועדה:

הועדה סבורה כי אם מרשו של עורך הדין יתמיד בדרישתו מעוה"ד כי יתמוך בהצגת מצג כוזב ביועדין, זכותו וחובתו של עורך הדין בהתאם לנקוב בכלל 14 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986 להתפטר מייצוג הלקוח. אם ייאלץ עוה"ד להתפטר מהייצוג, עליו לפעול כקבוע בכלל 13 לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) התשמ"ו-1986, דהיינו לתת הודעה ללא דחוי על ההתפטרות ולקבל על כך את אישור ביהמ"ש.

כיצד על עורך דין לפעול בעסקת מקרקעין כשהמוכרים הפרו הפרה יסודית את ההסכם ובידיו מצוי יפוי כח לחתימה על שטרי המכר?

העובדות:

1. ביום 19.9.97 נערכה ונחתמה עסקת מקרקעין בין מוכרים לקונים שלפיה מכרו המוכרים את מלוא זכויותיהם בבית הנמצא בישוב שוהם.
2. המוכרים לא היו מיוצגים בעסקה ע"י עורך דין ואילו הקונים היו מיוצגים ע"י עו"ד "א".
3. לקראת מסירת הדירה לקונים גילו הקונים כי המוכרים הפרו הפרה יסודית את הסכם המכר בכך שהעלימו מידיעתם כי הם חרגו מקו בניית גדר המפרדה בין החצרות ופלטו לחצר השכנים בשטח כולל של כ-10 מ"ר וכי מזה כשנה וחצי מתנהלים כנגדם הליכים פליליים בגין כך.
4. הקונים שהם עולים חדשים שכל חפציהם היו מאוחסנים באותה עת במכולה נאלצו לקבל את החזקה בדירה תוך שהם מסכימים עם המוכרים על עיכוב תחת ידיהם של \$ 30,000 בלבד עד לביור הענין.
5. מעיון בהסכם שנערך בין הצדדים ברור כי אין כל התניה השוללת או מעכבת את העברת הבעלות בנכס ע"ש הקונים.
6. לאחר כניסת הקונים לבית הבינו כי נפלו קורבן למעשה הונאה ושכרו את שרותיו של עורך דין "ב" לטפל בכל הקשור והנוגע למערכת היחסים עם המוכרים. משחלפו מספר חודשים והנושא לא הוסדר, פנה עו"ד "ב" אל עוה"ד השואל (עו"ד "א") בבקשה כי יחתום על שטרי המכר מכח יפוי הכח שהופקד אצלו עפ"י ההסכם.
7. הואיל והקונים מעוניינים להסדיר את נושא חריגת הבניה בהסכמה עם שכניהם והרשות המקומית, הם פועלים בהתאם ומבקשים לרשום את הבית על שמם לאלתר משום שזהו צעד הכרחי להסדרת הנושא.
8. ללא קשר לאמור לעיל שוקלים הקונים לתבוע את המוכרים בגין הפרת ההסכם ויצויין כי יפוי הכח נמסר לעוה"ד "א" שלא בנאמנות אלא כב"כ הקונים. הקונים מוכנים להפקיד אצל עו"ד "א" או אצל עו"ד "ב" את יתרת התמורה בסך של \$ 30,000 בצרוף הוראות בלתי חוזרות להעביר סך זה למוכרים או להחזירו לקונים כפי שייפסק ע"י ביהמ"ש או מי שיוסכם ביניהם.
9. מבוקש ע"י עו"ד "א" לקבל את אישור ועדת האתיקה לבקשת עו"ד "ב" לחתימה על שטרי המכר.

עמדת הועדה

הועדה סבורה כי על עוה"ד (עו"ד "א") לגבש עמדה עצמאית האם עפ"י הוראות ההסכם ויפוי הכח הינו רשאי לחתום על שטרי המכר. אם יגיע למסקנה חיובית יוכל לפעול כאמור לעיל.

הועדה מוסיפה ומבהירה כי במקרה כזה לא יראו את פעולתו כנוגדת את כללי האתיקה, אם כי אין בכך כדי לשחררו מאחריות אזרחית, ככל שהיא קיימת.

(21996)

עורך הדין והלקוח

המותר והאסור לעו"ד בנושא הקלטת לקוח והצגת ההקלטה בביהמ"ש

העובדות:

1. עורך דין פנה לוועדת האתיקה והסביר כי טיפל בלקוח כשהוא מייצגו בענין ניסוח הסכם מסויים וזאת כאשר הצד שכנגד מיוצג ע"י עורך דין.
2. לימים פנה אליו הלקוח וטען כי הצד שכנגד להסכם הנ"ל השתמש בזהות בדוייה, הוא נעלם וכל המסמכים שהציג היו מזוייפים וכך איבד הלקוח את כספו שנתן לצד שכנגד במסגרת ההסכם.
3. הלקוח טוען כנגד עורך הדין טענות שקריות כשהוא עושה זאת באמצעות עו"ד אחר המייצג אותו בענין זה (להלן "עוה"ד האחר").
4. מאז פניית עוה"ד האחר ועד היום מתקיימים מגעים בין עוה"ד וחברת הביטוח המבטחת אותו בביטוח אחריות מקצועית וכמו כן בהסכמת עוה"ד האחרים, קויימו גם פגישות, בין עוה"ד והלקוח שבהן ביקש הלקוח מעוה"ד "לעזור לו" לקבל פיצוי כספי מאת חברת הביטוח ומדבריו עלה, אם כי לא מפורשות, כי ברצונו שעה"ד ייצג את הענין בפני חברת הביטוח באופן ובצורה שתשכנעם שהרי לדבריו חברות הביטוח מעדיפות תמיד להתפשר ולא לנהל משפטים.
5. הלקוח הבטיח לעוה"ד כי יחזיר לו את כל הכספים וההוצאות שייגרמו לו אם אכן יפוצה ע"י חברת הביטוח (לרבות השתתפות עצמית) וכן הבטיח כי ימסור לעוה"ד עניינים נוספים לטיפולו.
6. יצויין כי עוה"ד מטפל עדיין בלקוח בתיקי הוצל"פ ובבתי משפט.
7. עוה"ד סירב להצעות הלקוח ודחה אותן ושאלותיו הן כדלקמן:
  - א. האם מותר לו בנסיבות המקרה להמשיך לייצג את הלקוח בתיקי הוצל"פ שלו ובתיקי בית המשפט?
  - ב. האם היה מותר לעוה"ד להקליט את שיחותיו עם הלקוח בענין הצעותיו ובקשותיו שפורטו לעיל – וזאת ללא ידיעתו והסכמתו וכשהשיחות התיחסו גם לטיפול עוה"ד בהקשר לתיקי הוצל"פ וביהמ"ש ובהתחשב בכך שהלקוח היה גם מיוצג ע"י עורך הדין האחר במקרה דנן?

עורך דין שכיר ומגבלותיו מכח כלל 11 ב' לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) (תיקון) התשנ"ח—1998

עורך הדין המועסק ע"י מי שאינו עורך-דין אינו רשאי לייצג ולתת שרות משפטי למישהו זולת מעסיקו

- לועדה פנה עורך דין בשם לקוחתו שהינה עורכת דין (להלן "עורכת הדין") בשאלה מה מותר ומה אסור לעורך דין לאור האיסור הנקוב בכלל 11 לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) (תיקון) התשנ"ח ולהלן פרטי המקרה:
1. עורכת הדין מועסקת ע"י חברה המספקת, בין השאר, שירותים שונים שאינם משפטיים לקבלנים (להלן "החברה") ומייצגת את החברה בהליכים משפטיים שונים, להם החברה צד לרבות הכנת חוות דעת משפטיות בעניינים הקשורים לפעילותה ונותנת לחברה שירותים משפטיים שונים.
  2. החברה כאמור מספקת שירותים שונים שאינם משפטיים לקבלנים ובכלל זה מוציאה לאור מאגרי מחירים בתחומי הבנייה, מספקת שירותי עזר לתמחור פרויקטים והכנת בסיסי נתונים שונים הנדרשים לקבלנים טרם הגשת הצעותיהם למכרזים. כמו כן מספקת שירותי ייעוץ, טיפול והכנה להקמת מערכת איכות, שירותי התאמה וקישור של מהנדסים המחפשים עבודה לקבלנים להם נדרשים שירותי מהנדסים וכן מכינה תיק בקשה לרישום קבלן בפנקס הקבלנים ומוציאה לאור ידיעון בנושא מכרזים וכיו"ב.
  3. הטיפולים האמורים של החברה אינם משפטיים ונעשים ע"י עובדי החברה שאינם עורכי דין והחברה גם אינה מפרסמת מתן שירותים כני"ל ואינה גובה תמורה בעד מתן השירותים הני"ל.
  4. הגשת תיק הבקשה להירשם כקבלן בפנקס הקבלנים לרשם הקבלנים וייצוג המבקש מול רשם הקבלנים כמו גם שירות משפטי אחר, אם נדרש, נעשה ע"י עורך דין שנבחר ע"י הלקוח אשר מייפה את כוחו לייצגו בפני רשם הקבלנים.
  5. חלק מהמבקשים להירשם כקבלן בפנקס הקבלנים והמקבלים שירותים שונים מהחברה, פונים לעורכת הדין לשם ייצוגם על ידיה בפני רשם הקבלנים וזאת כאמור בנפרד מהתקשרותם עם החברה. שכרה של עורכת הדין משתלם אף הוא בנפרד מהתמורה שמשלמים הלקוחות לחברה עבור השירותים הניתנים להם על ידיה.

השאלתה:

האם עורכת הדין פועלת בענין זה בניגוד לכללי האתיקה?

עמדת ועדת האתיקה:

ועדת האתיקה סבורה כי המקרה נשוא הפנייה "נופל" לגדר האיסור הנקוב בכלל 11 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) (תיקון) התשנ"ח—1998 על סעיפי המשנה שלו.

(22686)

- ג. האם מותר היום לעוה"ד להקליט הלקוח כאמור?
- ד. מהם התנאים בהתקיים מותר לעוה"ד להקליט הלקוח?
- ה. אם מותר לעורך הדין להקליט הלקוח – האם מותר לו להציג ההקלטות כראייה במשפט וזאת במקרה שהלקוח יחליט לתבוע את עוה"ד בערכאות?

1. האם מותר לעורך הדין להציג ההקלטות כראייה במשפט וכיצד עליו לעשות זאת? והכל – כי בשיחות הני"ל היו כלולים דברים בענין טיפול בתיקי הוצ"פ ובתיקי בית משפט.

2. ולסיכום מצייין השואל כי אם הענין יובא בפני ערכאות משפטיות הרי נושא מהימנות הלקוח יהיה מכריע, שכן הלקוח מעלה כנגד עורך הדין טענות שקריות ואף מכחיש דברים שמסר לו בענין הצעותיו ובקשותיו האמורות לעיל.

עמדת הועדה

1. לשאלה א' – הרי לאור הנסיבות שתוארו ע"י השואל עליו להתפטר מייצוג הלקוח וראה לענין זה כלל 14 לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) תשמ"ו—1986.
2. לשאלה ב' – יצויין כי ועדת האתיקה עוסקת בשאלות פרקטיות ולא בשאלות תיאורטיות כך שאין מקום למתן חוות דעת הועדה, גבי שאלה זו.
3. לשאלה ג' – האם מותר לעוה"ד היום להקליט לקוחו – מצוייה התשובה בכלל 22 לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) התשמ"ו—1986. הועדה מציינת כי מרגע ההתפטרות מהייצוג בכל התיקים וכשבית המשפט יאשר זאת – הרי חדל אותו אדם מלהיות לקוח ומאותו שלב ואילך רשאי עוה"ד להקליטו.
4. לשאלה ד' – ראה תשובת הועדה לשאלה ג' לעיל.
5. לשאלות ה' וז' המתייחסות לאפשרות הצגת ההקלטות כראייה בבית המשפט, מפנה הועדה את השואל לכלל 22(ג) לכללי לשכת עוה"ד (אתיקה מקצועית) התשמ"ו—1986, ומכאן שכל עוד המוקלט הינו הלקוח הרי בהצגת ההקלטות בביהמ"ש תהא משום עבירה אתית.

6. מרגע הפסקת הייצוג רשאי עוה"ד להציג ההקלטות שיעשו מאותו מועד בבית המשפט.

7. הועדה מציינת כי אין בחוות דעתה הנוכחית משום התייחסות להיבט הקבילות מבחינת דיני הראיות בכללותם, אלא היא מתייחסת להיבט האתי של הצגת ההקלטות בלבד.

(23455)

מהנחיות ועדת האתיקה

קביעת ישיבות מקבילות במספר תיקים בביהמ"ש

הועדה מביאה לתשומת לב ציבור עוה"ד כי אין זה ראוי לקבוע לעצמם ישיבות מקבילות בתיקים שונים בבתי משפט שונים בעת ובעונה אחת, שהרי התוצאה הבלתי נמנעת ממצב דברים זה הינה חוסר האפשרות של עוה"ד להתייצב בעת ובעונה אחת בבתי המשפט השונים.

הועדה מנחה וממליצה לחברינו לקבוע מועד ישיבות בבתי המשפט בפרקי זמן שונים המאפשרים התייצבות עורכי הדין במועד בכל הישיבות שנקבעו לכך.

כיצד לפנות לקטינים בדרישות והתראות

לידיעת הועדה הובאו מספר מקרים בהם פנו עורכי דין בהתראות משפטיות לרבות תביעות לתשלום סכומי כסף גבוהים מקטינים.

הועדה מנחה את החברים שבמקרים כגון דא עליהם לפנות לקטין או הקטינה בתביעות או דרישות משפטיות כלשהן אך ורק באמצעות האפוטרופסים של אותם הקטינים.

קבלת שיקים בנאמנות

כאשר עורך דין מקבל שיק שנשלח לידי הנאמנות ותנאי הנאמנות שבגידרם נמסר השיק אינם מקובלים, הרי עליו להחזיר השיק לשולחו.

הנחייה זו באה לאחר שבפני הועדה התברר מקרה כזה.

הבעת תודה

בועדת האתיקה התקבל מכתב תודה של דיירים ולהלן נוסחו:

"ברצוננו להודות ללשכת עורכי-הדין בישראל ועד מחוז ת"א על עזרתם הרבה בזירוה ההליכים (המפותלים ברשויות וגורמים אחרים) לרישום הדירות שבבעלותנו בטאבו.

הודות להתערבותכם ועמידתכם העיקשת והעיקבית לצדנו במשך שלוש השנים האחרונות, זורזו ההליכים המינהליים עד לרישום הדירות שבבעלותנו בטאבו."

נעים להוכיח כי עבודת הועדה זוכה להכרה ולהוקרה.

עורך הדין ועמיתו למקצוע כיצד על עורך דין לנהוג בבית המשפט כשעמיתו אינו מגיע לדיון

העובדות:

עורך דין פנה לועדה והסביר כי כשהוא מייצג לקוח בהתדיינות משפטית בבית המשפט, נוצר לעיתים מצב שבו עורך הדין שכנגד מתאחר להופיע לדיון הקבוע בפני בית המשפט.

השאלתה:

- האם חלה על עורך הדין חובה להמתין לעורך הדין של הצד שכנגד המאחר לדיון?
- אם אכן חלה חובה כזו מהו היקפה? כמה זמן עליו להמתין? והאם עליו לנסות וליצור קשר טלפוני עם עורך הדין של הצד שכנגד?

עמדת ועדת האתיקה:

הנחיות ועדת האתיקה הינן כי ראוי להמתין זמן סביר בטרם יפנה עורך הדין לקבל הסעדים העומדים לרשותו עפ"י תקנות סדר הדין האזרחי בגין אי התייצבות הצד שכנגד. הועדה מוסיפה ומבהירה כי רצוי, אם הדבר מתאפשר וברשות בית המשפט, להתקשר למשרד עורך הדין של הצד שכנגד ולנסות לאתרו על מנת שיגיע לדיון. (23125)

עורך הדין כמייצג לקוחות ורשויות המס

העובדות:

- לועדה פנה עורך דין אשר סיים ייצוג קבוצה של לקוחות בפני אחת מרשויות המס כשתוצאת הטיפול היתה הסכם פשרה.
- רשות המס טענה באופן שידור השומה לטובת הלקוחות כך שהמס שאמור היה להשתלם בהסכם הפשרה היה קטן באופן משמעותי.

השאלתה:

- האם במקרה זה חובת עו"ד היא לגלות לרשויות המס את הטעויות וזאת במסגרת חובת תום הלב בניהול מו"מ וכיבוד הסכמים? או שמא גוברת חובת הנאמנות של עוה"ד ללקוחותיו המתנגדים כמוכן לגילוי וגורסים כי פעולה כאמור נוגדת את האינטרס שלהם ולכן אינה במסגרת יפוי הכח שניתן לעוה"ד ושחלה לגביו חזקה לפעולה לטובתם?
- עוה"ד השואל מציין כי באופן בלתי פורמלי נמסר לו כי השומות הועברו לבדיקה ע"י מחלקת הביקורת ובמידה ויוכרע כי על לקוחותיו לפנות לרשויות, עדיף לעשות זאת מוקדם ככל שניתן.

עמדת הועדה:

הועדה סבורה כי על עוה"ד השואל ליעץ ללקוחותיו ולציין את כל היתרונות שבגילוי הטעות. אם למרות הייעוץ יחליטו הלקוחות שלא לגלות הטעות לרשויות המס, הרי אסור לו לעורך הדין לפעול בניגוד להנחיות. יחד עם זאת, רשאי עוה"ד להפסיק את ייצוג הלקוחות בהתאם להוראות כל דין.

(23353)

בקובלנה שהוגשה בתיק דגן נטען כי הנאשם עשה שימוש בתצהיר בניגוד לתנאי הנאמנות וכי לא שילם למתלונן את מלוא הסכום בו התחייב בכתב הנאמנות.

א. גרסת הנאשם

1. טרם עשיית כתב הנאמנות היתה התחייבות קודמת של מר. ו. (כתב המחאה) להעביר למתלונן סך של \$ 15,000. המתלונן לא היה שבע רצון מהתחייבות זו ודרש התחייבות מהנאשם שנוסחה בכתב הנאמנות מיום 11.6.89.

2. השימוש בתצהיר נעשה בהסכמת המתלונן. כספי התשלום עבור ההסתלקות היו אמורים להתקבל ממכירת הדירות בבניין והמתלונן הודיע על כך מלכתחילה. הקונים סירבו למסור הכסף טרם קבלת צו ירושה ורישום הערות אזהרה על הדירות לטובתם, ובשיחה טלפונית שניהל הנאשם עם המתלונן הסכים האחרון כי ייעשה שימוש בתצהיר לפני תשלום יתרת החוב לצורך הוצאת צו ירושה.

3. יתרת החוב של \$ 7,400 שולמה ביום 21.1.1990 ע"י מר. ו. למזכירתו של המתלונן (המתלונן עצמו לא היה אותה עת במשרד, למרות שמסירת הכסף תואמה עמו קודם לכן), והמזכירה נתנה קבלה המאשרת את התשלום. המתלונן אף התקשר לאחר מכן ושאל מה עם הריבית.

ב. גרסת המתלונן

1. לא הסכים מעולם לשינוי תנאי הנאמנות או לשימוש בתצהיר מבלי שתשולם ראשית יתרת החוב.

2. מעולם לא קיבל סך של \$ 7,400 מידי הנאשם או מי מטעמו. מסירת הסכום הני"ל ע"י מר. ו. לא תואמה עמו והוא לא התקשר לשאול מה עם הריבית. כאשר כן התקשר הוא שאל מה עם כל הכסף.

3. מלוא הסכום אותו חייב הנאשם לא שולם עד היום, למרות פסק הדין שניתן בתביעה האזרחית, ונשארה יתרה שבין 10,000 ש"ח ל-12,000 ש"ח, לגביה טען הנאשם כי אינו צריך לשלמה.

הפרת נאמנות נגד חבר למקצוע

הכרעת דין

1. התשתית העובדתית

המתלונן והנאשם ייצגו שני יורשים של המנוח ש.ו. ז"ל, המתלונן את גבי' ו. והנאשם את אחיה, מר ד.ו. (להלן: מר ו.). בחודש יוני 1989 או בסמוך לכך, ערך המתלונן הסכם בין הגבי' ו. לבין מר ו. על פיו תסתלק גבי' ו. מזכויותיה בבניין מסויים שהווה חלק מירושת אביה המנוח (להלן: הבניין). בתמורה לתשלום \$ 25,000 מידי אחיה. ההסתלקות היתה אמורה להיות בתצהיר (להלן: התצהיר). בעת עריכת ההסכם שולם על חשבון ההתחייבות סך של \$ 5,000. ע"מ להבטיח את תשלום היתרה, שהועמדה על \$ 22,000 בגין תוספת ריבית, הופקד התצהיר בנאמנות בידי הנאשם, בכפוף להסכמה כי הני"ל לא ייעשה בו שימוש אלא לאחר סילוק היתרה. בכתב הנאמנות מיום 11.6.89, שנעשה לפי דרישת המתלונן ונחתם בידי הנאשם, התחייב הנאשם כדלקמן: **"אני לא אשתמש בתצהיר אלא אחרי שאקבל עבורך סכום השווה ל-\$ 22,000."**

אם עד 10.8.89 לא יהיה בידי הסכום האמור עבורך – אשיב לך את התצהיר בלא שיעשה בו שימוש."

למרות האמור, עד ליום 10.8.89 לא שולם הסכום הנקוב בכתב הנאמנות, והנאשם עשה שימוש בתצהיר ולא החזירו למתלונן. ביום 17.11.89 הועבר לידי המתלונן מאת הנאשם סכום של \$ 14,500 (29,000 ש"ח) על חשבון החוב.

משפניות המתלונן לנאשם לקבלת היתרה (כ-\$ 7,500) לא נענו, החזיר הוא לנאשם את הסכום שנתקבל ממנו, באמצעות שיק, ביום 22.3.90. בין לבין נכנס המתלונן למצוקה אישית עם מרשתו אשר דרשה את הכסף המגיע לה. המתלונן פנה בבקשת עזרה לאחותו והני"ל נענתה להעמיד הכסף לרשות הגבי' ו. תמורת המחאת זכויותיה של זו כלפי הנאשם ומרשו. בשנת 1994 הגיש המתלונן תביעה אזרחית נגד הנאשם ומרשו לתשלום יתרת הסכום (להלן: ת.א.), ובפסק הדין שניתן חויבו הני"ל הדדית בתשלום זה. הערעור על פסק הדין לבית המשפט המחוזי נדחה. הנאשם לא הגיש ערעור לבית המשפט העליון.

II. סעיפי האישום

לאור התלונה המופנית נגדו, מואשם הנאשם בעבירות הבאות:

1. עבירה על כלל 26 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986 (להלן: כללי האתיקה המקצועית), וסעיף 2(2) לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן: החוק).
2. עבירות על סעיפים 53 ו-1(1) לחוק.
3. עבירה על סעיף 3(1) לחוק.

III. ההחלטה ונימוקה

1. שימוש הנאשם בתצהיר בניגוד לתנאי כתב הנאמנות

נוכח התשתית העובדתית שהוכחה בפנינו מצאנו כי יש להעדיף לעניין זה את גרסת המתלונן, וזאת מן הטעמים הבאים:

א. התנגדות המתלונן לשימוש שעשה הנאשם בתצהיר חוזרת לאורך הפרשה כולה:

היא עולה כבר ממכתב הנאשם מיום 15.1.1990, המלמד כי עוד טרם מועד זה שלח המתלונן לנאשם הודעה בדבר ביטול ההסכם ביניהם והאשימו בעבירה על כללי האתיקה בנוגע לשימוש בתצהיר. הדברים נאמרו באופן ברור אף במכתב המתלונן מיום 22.3.90, בו הודיע לנאשם על החזרת הסכום שהנ"ל הפקיד בחשבונו ודרש את השבת התצהיר, וכן במכתב המתלונן לנאשם מיום 6.10.1990, בו הודיע כי החוב טרם שולם (למרות הבטחותיו החוזרות ונשנות של מר. ו.), ודרש החזרת התצהיר באם החוב לא יסולק, תוך ציון כי לא יהיה מנוס בידו מלנקוט הליכים משפטיים נגד הנאשם ומרשו.

ב. טענות הנאשם בסיכומיו כאילו המתלונן עצמו הודה בחקירתו כי שחרר את הנאשם מתנאי כתב הנאמנות וכי השימוש בתצהיר נעשה על דעתו, אין להן על מה לסמוך. בעדותו בפנינו הכחיש המתלונן דברים אלו בתוקף יותר מפעם אחת – ועצם הידיעה על כך שהכסף בעד ההסתלקות אמור היה לבוא מתקבולים בגין הדירות אינה מקימה חזקה כי הסכים לשימוש בתצהיר בניגוד להבנה הראשונית. הנאשם עצמו מודה כי אמר למתלונן,

"שאנו מוכרים את הבנין, ואני אקבל כספים עוד בשלב לפני שזה נרשם, ומתוך זה אני אוכל להעביר לך, זאת אומרת הכסף הוא מהעיסקה אבל בתצהיר אני לא אשתמש עד שלא יהיה הכסף אצלך".

לכך ענה המתלונן כי:

"זה סביר. זה יכול להיות. אני לא זוכר בדיוק, אבל היה משהו בכיוון הזה".

ובהמשך:

הנאשם: "אני עכשיו אומר לך שמה שקרה בהמשך

היה שעורכי הדין של הקונים של הדירות אמרו: רגע, אנחנו לא מוכנים לשלם, הם שילמו איזה מקדמה ל-1. אמרו: לא מוכנים להמשיך לשלם לפני שלא תרשם הירושה כדי שבאמת זה יהיה, אפשר לרשום הערת אזהרה. ואני דיווחתי לך על זה".

המתלונן: "זה לא ידוע לי".

הנאשם: "אני דיווחתי לך דברנו על זה".

המתלונן: "לא דיווחתי לי על זה".

ג. יתר נסיבות המקרה אף הן אינן תומכות בטענות הנאשם:

ראשית, הפקדת הכסף בידי הנאשם בכפוף לכתב הנאמנות נעשתה משום חוסר האמון שרכשה גבי ו. לאחיה, ובהתחשב בסיבה מקורית זו ליצירת כתב הנאמנות, קשה להניח שהמתלונן היה מסכים לסטייה מתנאיו.

שנית, אם נניח שכטענת הנאשם היא, הרי שלא ניתן למצוא הסבר סביר הכיזד לא דאג הוא לשינוי מתאים בכתב של תנאי הנאמנות, או לביטולם, או להחזרת כתב הנאמנות לידיו, כפי שלמעשה היה נוהג כל עו"ד סביר במקרה כגון זה.

אשר על כן ולאור האמור ראינו להעדיף לעניין זה את גרסת המתלונן על פני גרסת הנאשם. בסיכומיהם טענו הצדדים לעניין סעיף 80 לחוק פרוצדורה האזרחית העותמנית, אך הסעיף אינו חל בהליך המשמעותי (על"ע 1/66 פלוני נ' הועד המחוזי, פ"ד כ(2) 390, 392; י' קדמי, "על הראיות – הפן האזרחי", מהדורת תשמ"ט-1989, בעמ' 49) ואין אף טעם להיזקק לו משקבענו ממילא כי גרסת המתלונן יותר מהימנה עלינו.

2. אי תשלום יתרת החוב

לפי גרסת הנאשם, ביום 21.1.90 שלח הוא את מר ו. למשרד המתלונן עם סכום של 7,400 \$ (להלן: היתרה/יתרת החוב). מאחר שהחוב חושב בדולרים, העדיף הנאשם לפרעו גם כן בדולרים (ע"מ להימנע מאובדן ערך עקב החלפה לש"ח), ולכן החזרת הכסף בוצעה באמצעות מרשו. הנאשם הודיע למתלונן טלפונית באותו יום כי מר ו. יסור למשרדו עם הכסף והמתלונן לא התנגד.

הנאשם הביא בפנינו כראיה מסמך אשר הינו כביכול "קבלה" שנתנה מזכירת המתלונן כנגד תשלום הכסף. הנאשם עוד טען כי על תשלום היתרה ניתן ללמוד גם מהפתק בו מאשר מר ו. כי הוא חייב למתלונן \$ 5,800 ע"ח הירושה של אחותו. לדברי הנאשם סכום זה יכול להתייחס רק לריבית, בהיותו קטן מכדי להתייחס ליתרת הקרן, וממנו מסיקים כי יתרת החוב כבר שולמה והויכוח היה רק על הריבית.

המתלונן מצדו טען כי לא קיבל מעולם את הכסף וכי מזכירתו דאז הכחישה את כל העניין. בנוגע לפתק טען

התכחשות הנ"ל לקבלת הכסף) לא היתה מהימנה עלינו ותמוה הוא שגרסה זו לא הובאה בפני בית המשפט האזרחי, כפי שעולה מפסק הדין של הערכאה הראשונה בת.א. (במאמר מוסגר נעיר כי היזקקותנו לחיוב ולמצאים העובדתיים שנקבעו בפסה"ד בת.א. היא לצורך קיומם כעובדה ולא כראיה לאמיתות תוכנם).

לבסוף, תמוהה בעינינו גם העובדה שהנאשם נמנע מלהגיש ערעור לבית המשפט העליון, למרות טענותיו התקיפות שהן בית משפט השלום והן בית המשפט המחוזי טעו בפסקי דינם בתובענה האזרחית. הנאשם נימק אומנם המנעותו זו בכך שהתיק קטן מכדי להשקיע בו זמן ובכך שמרשו לא שילם לו כסף, ואולם, אי אפשר שלא לתהות עדיין הכיצד העדיף הוא כאלטרנטיבה לשלם מכיסו את הסכום הלא מבוטל של כ-16 אלף דולר, בהתאם לחיוב שהוטל עליו בפסק הדין.

אף כי די היה באמור לעיל כדי להובילנו לקבל את גרסת המתלונן, ראינו להתייחס בקצרה למספר נסיבות נוספות עליהן סמך הנאשם בטענותיו נגד גרסה זו, כדלקמן:

השיהוי הרב בהגשת התביעה האזרחית ע"י המתלונן, העובדה שתביעה זו הוגשה דווקא לאחר שמר ו. עצמו הגיש תביעה נגד אחותו לקיום פסק בורות שניתן בניו יורק, וכן העובדה שחברת הביטוח אשר ביטחה את אחריותו המקצועית של הנאשם שוכנעה שלא היתה כל מעילה באמון מצדו והסכימה לשפותו.

לדעתנו, אין בנסיבות אלו כדי לשלול מגרסת המתלונן את בסיסה אשר הוכח בפנינו:

א. המתלונן הסביר את השיהוי בהגשת התביעה בכך שבמהלך התקופה הנדונה, המשיך מר ו. לבוא למשרדו, חזר והבטיח כי יפרע את החוב, והמתלונן רצה להאמין לו.

ב. אף אם התביעה שמר ו. הגיש נגד אחותו השפיעה על הגשת התביעה מטעם מרשותיו של המתלונן (כפי שהמתלונן עצמו מודה אין פירוש הדבר שתביעה אחרונה זו משוללת יסוד כשלעצמה).

ג. לבסוף, לענין טענת הנאשם כי חברת הביטוח שוכנעה שלא היתה מעילה באמון מצדו בפרשה דן ועל כן נאותה לשפותו עפ"י תנאי הפוליסה, נעיר שניים:

1.ג. חברת הביטוח לא קיבלה באופן חד משמעי את עמדת הנאשם והובעה הסברה כי "בכל אחד מטיעוני הצדדים עשוי להיות ממש" ובו נאמר כי המוכנות לשפות את הנאשם עפ"י תנאי הפוליסה היא "לפנים משורת הדין".

2.ג. מכל מקום, ממצאי חברת הביטוח אינם מחייבים את בית הדין ואין הם אף בבחינת ראיה עדיפה על פני ראיות אחרות שהובאו בפניו.

כי לא הוא זה שהחתים את מר ו. על הפתק אלא מר ו. עצמו ערך הפתק באחד מביקוריו במשרדו ועל אף התנגדות המתלונן לגובה הסכום במחלוקת, השאיר מר ו. את הפתק על שולחנו. המתלונן מסביר שהביא הפתק כראיה במשפט האזרחי רק ע"מ להפריך את טענת הנאשם ומרשו כי אינם חייבים כלל, ואין לראות בו ראיה לגובה החוב הנדון.

לאחר ששקלנו את טענות הצדדים ואת ראיותיהם מצאנו כי אף בסוגיה זו יש לקבל את גרסת המתלונן:

באשר למסמך, הרי אין הוא אלא פתק נייר ולא קבלה "רשמית" עם סממני הפירמה וחותמתה – ואין על פניו, להוציא הכתוב בו, דבר שיקשר אותו למשרדו של המתלונן. בתור שכזה כוחו הראייתי של המסמך קטן מלכתחילה, והעובדה שהנאשם לא הציגו מיד עם טענת המתלונן כי לא קיבל הכסף אלא המתין עד השלב המאוחר שלאחר מחיקת הכותרת (בתביעה בסד"מ בת.א.) ואחר כך נמנע מלהזמין לעדות את הגב' פ. החתומה על המסמך – אומרת דרשני. טענת הנאשם כי הציג את הקבלה באיחור בכוונה, בתור ראיה ניצחת שתפיל בפח את המתלונן – בהנחה שהנ"ל שכח או לא ידע על קיומה – אינה מהימנה עלינו ונגדת את הצפיה הסבירה כי מי שיכול להוכיח חפותו ינסה לעשות כן בהזדמנות הראשונה.

הנאשם טען כי משהציג הוא את הקבלה באמצעות מי ששילם את הכסף, הנטל להפרכתה עבר לצד השני, ועל כן היה על המתלונן להזמין את גב' ד. עוד הוסיף כי ידע שגב' פ. הכחישה את קבלת הכסף (בעימות עם מר ו. אצל המתלונן) וגם משום כך העדיף הוא שתזמן ע"י המתלונן, על מנת שיוכל לחקרה בחקירה נגדית.

מבלי להיכנס לניתוח משפטי של טענות הנאשם בדבר עול ההוכחה, הרי שרק טבעי והגיוני הוא כי מי שנמצא במצבו של הנאשם ידאג בעצמו להבאת עדות כה מכרעת לעניינו, ולא ישאיר זאת לשיקול הדעת של הצד שכנגד. התנהגותו של הנאשם והמנעותו מעשות כן אין מובנות לנו כלל וכלל.

אומנם בהליך דן טען הנאשם שניסה לאתר את גב' פ. ע"מ לזמנה לעדות, אך הדבר לא עלה בידו. ואולם, בנסיבות המקרה אין בכך כדי לשלול את נפקותה הראייתית של המנעותו הקודמת מלזמנה והעדר העדות, לצד צורתו של המסמך שהינו רחוק מלהיות קבלה "כדת וכדין", יש בהן כדי לרוקן את המסמך מכל כוח ראייתי.

באשר לפתק, מקובלת עלינו יותר טענת המתלונן כי המדובר בתשלום שהוצע ע"ח החוב של \$ 7,400 ובמקומו (ולא בריבית בלבד), במטרה להשלים את הסכום אשר לפי דעתנו לאור האמור לעיל, לא שולם במלואו.

נוסיף עוד כי עדותו של מר ו. בדבר ניסיונותיו הלא מוצלחים להגיש תלונה במשטרה נגד המתלונן (בגין

3. עבירות המשמעת

על כן מחויב עו"ד לקיים תנאי נאמנות שקיבל על עצמו, ואילמלא נאמר כך,

"יוצא שאנו שומטים את הבסיס מתחת למוסד הנאמנות והערכים העומדים בבסיסו" (בד"מ 157/93 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין הת"א-יפו נ' פלוני, עו"ד).

זאת ועוד: בנסיבות המקרה, כאשר ההתחייבות ניתנה כלפי חבר למקצוע, אי קיומה אינו עולה בקנה אחד גם עם החובה לנהוג ביחס חברי שבכלל 26 לכללי האתיקה המקצועית ומהווה הפרה של הכלל הנ"ל. הדברים מקבלים משנה תוקף לאור העובדה שאף נוכח המצוקה אליה נקלע המתלונן ביחסיו עם שולחיו ואשר הובאה לידיעת הנאשם, לא עשה האחרון דבר לפתרון הבעיה שנוצרה עקב אי קיום מחויבותו.

4. אי תשלום מלוא הסכום שנקבע בפסק הדין בת.א.

לטענת המתלונן מלוא הסכום עפ"י פסק הדין בת.א. לא שולם עד היום ונשארה יתרה שבין 10,000 ש"ח ל-12,000 ש"ח – זאת למרות שעקב הגשת פסק הדין להוצאה לפועל נקבע כי על הנאשם לשלם את היתרה ורעורר הנאשם על קביעה זו לבית המשפט המחוזי נדחה.

לפי הראיות שהובאו בפנינו אין לנו אלא לקבל את הנתען בקובלנה בנקודה זו גם כן.

5. הערה אחרונה

בסיכומי טען הנאשם לחלופין כי גם אם ביה"ד לא יקבל טענתו בדבר העברת יתרת החוב למתלונן ובדבר קבלת אישורו של הנ"ל לשימוש שנעשה בתצהיר, הרי שהתנהגותו של הנאשם כעו"ד היתה סבירה ורשאי היה להסתמך על לקוחו כמעביר הכספים – ומבחינת דיני האתיקה מספיק שהוא מסר הכסף להעברה למתלונן, לאחר תיאום טלפוני עמו, ודאג שהשליח (מר ו.) יביא לו אישור על קבלת הכסף מאת מזכירתו של המתלונן.

אין בידינו להסכים עם הנאשם אף בנוגע לטענה זו: מסקנתנו כפי שצוינה לעיל היא כי הוא לא דאג להעברת הכסף למתלונן ו"הקבלה" הנדונה נעדרת נפקות ראייתית. התנהגותו של הנאשם במקרה דנן היתה רחוקה מן המצופה מעו"ד סביר והפרתו את חובת הנאמנות הינה מעשה חמור אשר ודאי וודאי אינו עולה בקנה אחד עם כללי האתיקה.

6. סיכומי של דבר:

נוכח כל הדברים האמורים, התוצאה היא שהנאשם מורשע בכל העבירות שבכתב האישום. (בד"מ 75/98)

הנאשם מודה כי עשה שימוש בתצהיר טרם ישלם למתלונן את הכסף, אך דוחה את הטענה שהפר בכך את תנאי הנאמנות וטוען שתנאים אלו שונו בהסכמת המתלונן. במצב זה חל הכלל בדבר הודאה והדחה ועל כן על הנאשם הנטל להוכיח טענתו באשר לשימוש בתצהיר. נטל זה לא הצליח הנאשם להרים ועל סמך האמור עד כה הגענו למסקנה שהוא עשה שימוש בתצהיר בניגוד לתנאים שסוכמו בינו לבין המתלונן וכן שלא פרע לנ"ל את יתרת החוב המגיעה ממנו, כל זאת תוך הפרת ההתחייבות שקיבל על עצמו בכתב הנאמנות.

הפסיקה קבעה לא אחת כי אי עמידה של עו"ד בהתחייבויותיו, בין שניתנו בע"פ ובין בכתב, מהווה פגיעה בכבוד המקצוע, אינה הולמת אותו, ויש בה כדי להביא להרשעתו של עורך הדין בעבירות על סעיפים 53, 1(61) ו-3(61) לחוק.

לעניין זה ראה למשל על"ע 6/89 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין נ' רוני פרלמוטר, פ"ד מד(2) 749, בד"מ (ת"א) 68/80 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' פלוני, עו"ד, פד"ם כרך ב' 307, בד"מ 15/70 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב-יפו נ' פלוני, עו"ד, פד"ם כרך א' 16 – בהם נקבע כי הפרת התחייבויות שעו"ד נטל על עצמו במסגרת חייו הפרטיים הינה בגדר עבירת משמעת – ומקל וחומר שכך הוא כאשר ההתחייבות היא במישור המקצועי כמו במקרה דנן. החומרה שבהפרת ההתחייבות ע"י הנאשם בולטת על רקע הנסיבות הנדונות, כאשר הפקדת התצהיר בידי נעשתה דווקא משום חוסר האמון שרכשה מרשתו של המתלונן לאחיה, ומתוך הסתמכות על יושרו, הגינותו ונאמנותו של הנאשם כנגזרים ממעמדו ומתפקידו כעורך דין.

על חשיבותה העילאית של חובת הנאמנות של עורך-דין עמד מ"מ הנשיא חשין בעמ"מ 55/9 עו"ד פלוני נ' יו"ר וחברי המועצה המשפטית, פד"י יי 1720, 1730: **"נאמנות זו היא רוח אפיו של המקצוע, היסוד עליו הוא בנוי. טול את מידת הנאמנות אשר הלקוח רוחש לפרקליטו ונטלת את נשמתו של המקצוע"**.

הדברים נאמרו אומנם בקשר לחובת הנאמנות כלפי לקוח אך אין ספק כי הם רלוונטיים גם כאשר עורך הדין מקבל על עצמו לפעול בנאמנות כלפי הצד שכנגד, באופן מפורש ובמסגרת תפקידו כעו"ד. שכן,

"על-ידי הסמכת עורך-דין לעסוק במקצוע מכריזים השלטונות לפני העולם ומודיעים, כי פלוני המוסמך הגון הוא וראוי לכך, שהציבור יתן בו אמון בתחומי מקצוע המשפט ובכל הכרוך בו ומסתעף ממנו" (שם, שם).